

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 55 § lagen om skatt på arv och gåva

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om skatt på arv och gåva skall ändras så att beskattningen av generationsväxlingar i fråga om gårdsbruk och familjeföretag skall bli föremål för skattelättnad i större utsträckning än för närvarande. Det föreslås att man vid beräkningen av skattelättnaden skall sänka värdet av till ett gårdsbruk eller ett annat företag hörande förmögenhet till 40 procent av det beskattningsvärde som tillämpas i förmögen-

hetsbeskattningen. För närvarande utgör det fulla beskattningsvärdet grund för beräkningen av skattelättnaden.

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst. På begäran av den skattskyldige skall lagen tillämpas också i de generationsväxlingar då skattskyldigheten har inträtt under år 2004 före lagens ikraftträdande.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Lagstiftning och praxis

Skattelättnader vid generationsväxling

Lättnader av skatt på arv och gåva. Vederlagsfria generationsväxlingar av gårdsbruk och företag regleras i 55 § lagen om skatt på arv och gåva (378/1940). Enligt denna paragraf kan en del av arvs- eller gåvoskatten på ansökan av den skattskyldige lämnas odebiterad, om i det skattepliktiga arvet eller den skattepliktiga gåvan ingår en gårdsbruksenhet, ett annat företag eller en del av dem. Med del av gårdsbruk eller annat företag avses också minst en tiondedel av de aktier eller andelar som berättigar till att äga gårdsbruket eller företaget. Förutsättning för skattelättnaden är att den skattskyldige med de medel som han eller hon erhållit i arv eller som gåva fortsätter att bedriva jordbruk eller jord- och skogsbruk eller annan företagsverksamhet på en gårdsbruksenhet, som erhållits i arv eller som gåva, eller i ett sålunda erhållet företag. Dessutom förutsätts att den för en gårdsbruksenhet, ett annat företag eller en del därav påförda arvs- eller gåvoskattens

proportionella andel av hela skatten överstiger 850 euro.

För beräkning av den del av skatten som skall lämnas odebiterad avdras från skatt som påförts enligt lagen om skatt på arv och gåva den skatt som för arvsandelen eller gåvan borde påföras, om gårdsbruksenhetens jordbruksjord, skog, byggnader, konstruktioner, maskiner, redskap och anordningar ävensom till ett annat företag än en gårdsbruksenhet hörande tillgångar skulle värderas enligt de grunder som iakttagits vid den förmögenhetsbeskattning som verkställdes under året före skattskyldighetens inträde. Den sålunda erhållna skillnaden eller, om den är större än den del av den för ett gårdsbruk eller ett annat företag debiterade arvs- eller gåvoskatten som överstiger 850 euro, det sistnämnda beloppet, debiteras inte. Detta beräkningssätt leder i praktiken till att skatten påförs enligt förmögenhetsskattevärdet, dock så att skattelättnaden endast gäller den del av skatten som överstiger 850 euro.

Överlåter en skattskyldig, innan fem år förflutit från den dag då arvs- eller gåvobeskattningen verkställdes, huvuddelen av en gårdsbruksenhet, ett annat företag eller en del därav, för vilken beviljats ovannämnd skattelättnad, påförs den skattskyldige den skatt som

lämnats odebiterad, förhöjd med 20 procent.

Förlängning av betalningstiden. Betalningstiden för skatt på arv och gåva som debiteras för ett gårdsbruk och ett annat företag förlängs i samband med generationsväxling på ansökan av den skattskyldige till högst fem år. Ränta debiteras inte för den förlängda betalningstiden.

Befrielse från arvs- och gåvoskatt. Enligt 53 § 1 mom. 2 punkten lagen om skatt på arv och gåva kan Skattestyrelsen på ansökan bevilja partiell eller fullständig befrielse från arvs- och gåvoskatt, om indrivning av skatten uppenbart skulle äventyra den fortsatta verksamheten inom jord- eller skogsbruket eller något annat företag eller bevarandet av arbetsplatser.

Skattelättnad för överlåtelsevinst. Inkomstskattelagens (1535/1992) bestämmelser om skattelättnad för överlåtelsevinst tillämpas på generationsväxling mot vederlag. Enligt denna bestämmelse är vinst på överlåtelse av egendom inte skattbar inkomst, om den skattskyldige överlåter fast egendom som hör till av honom eller henne bedrivet jord- eller skogsbruk, andel i öppet bolag eller kommanditbolag eller en andel på minst tio procent av aktiestocken. Dock förutsätts att mottagaren är en nära anhörig till överlåtaren och att den överlåtna egendomen har varit i överlåtarens ägo under mera än tio år. Om den som fortsätter verksamheten överlåter egendomen vidare före fem år har gått, avdras vid beräkningen av fortsättarens överlåtelsevinst från anskaffningsutgiften det belopp av den skattbara överlåtelsevinsten som på grund av skattelättnadsbestämmelsen inte har ansetts utgöra skattbar inkomst för den som upphör med verksamheten.

Köp som har karaktär av gåva. Generationsväxlingar kan också förverkligas i form av köp som har karaktär av gåva. Med sådant köp avses att egendomen säljs till ett lägre pris än det verkliga gängse värdet. Enligt lagen om skatt på arv och gåva anses skillnaden mellan gängse pris och det använda priset utgöra gåva, om det överenskomna vederlaget utgör högst tre fjärdedelar av det gängse priset. I fall av generationsväxling kan vederlaget dock vara lägre utan att gåvoskatt behöver erläggas. Denna skatt debiteras inte, om vederlaget är mer än 50 procent av det

gängse priset för gårdsbruket eller företaget.

Tillämpning av 55 § lagen om skatt på arv och gåva

Begreppet gårdsbruk eller företag som är föremål för skattelättnad har inte särskilt definierats i lagen om skatt på arv och gåva. I praktiken har dessa begrepp i stor utsträckning tolkats på samma sätt som i inkomstbeskattningen.

Enligt inkomstskattelagen för gårdsbruk (543/1967) avses med gårdsbruk en enhet på vilken bedrivs jord- eller skogsbruk. I skattelättnadsbestämmelsen om generationsväxling i 55 § lagen om skatt på arv och gåva förutsätts att jordbruk bedrivs på gården. Bestämmelsen är sålunda inte tillämplig enbart på skogsbruk. Då både jord- och skogsbruk bedrivs på gården gäller skattelättnaden också det sistnämnda.

I 55 § 2 mom. lagen om skatt på arv och gåva ingår en förteckning över de tillgångar på ett gårdsbruk som omfattas av skattelättnaden. Sådana är jordbruksjord, skog, byggnader, konstruktioner, maskiner, redskap och anordningar. Gårdens boskap är t.ex. inte en sådan tillgång som avses i detta lagrum.

I lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet (360/1968), (nedan näringsinkomstskattelagen), avses med sådan verksamhet rörelse och yrkesutövning. I praktiken beror tillämpningsområdet för skattelättnad för generationsväxling huvudsakligen på om man vid inkomstbeskattningen på bolaget tillämpar näringsinkomstskattelagen. Skattelättnad tillämpas t.ex. inte på överlåtelse av aktier i ett bolag som endast bedriver sådan uthyrningsverksamhet som beskattas enligt inkomstskattelagen. Tillämpningen av skattelättnad på bolag som bedriver värdepappershandel och investeringsverksamhet lämnar rum för tolkning. I rättspraxis har man tillämpat bestämmelsen t.ex. på aktier i företag som bedriver värdepappershandel i stor skala.

I linje med koncerntänkandet har skattelättnadsbestämmelsen också tillämpats på överlåtelse av aktier i ett holdingbolag då fråga är om moderbolaget i en koncern som bedriver näringsverksamhet. Vid inkomstbeskattningen tillämpas näringsinkomstskatte-

lagen som huvudregel på sådana bolag.

1.2. Den internationella utvecklingen

Framför allt under 1990-talet har befrämjandet av generationsväxling varit föremål för internationellt intresse. I december 1994 gav Europeiska unionens kommission en rekommendation till medlemsstaterna om överföring av små och medelstora företag (94/1069/EG). Efter det att rekommendationen gavs har flera medlemsstater genomfört ändringar av sin skattelagstiftning med tanke på generationsväxlingar. För närvarande ingår bestämmelser om skattelättnad i de flesta europeiska staters och dessutom också t.ex. i Förenta staternas skattesystem.

I arvs- och gåvobeskattningen beviljas skattelättnad genom att värdera egendomen till lägre belopp, genom att tillämpa en lägre skattesats eller genom att bevilja betalningstid för skatten. I kommissionens rekommendation understryks speciellt möjligheten att betala skatten i flera rater.

Flera länder tillämpar speciella värderingsgrunder vid generationsväxling och dessa grunder tillämpas åtminstone på en del av till företaget hörande egendom. Föremålet för skattelättnad vid generationsväxling begränsas dock i flera länder så att egendom av investeringsnatur inte kan överlätas med skattelättnad.

Enligt lagstiftningen i Sverige genomförs skattelättnaden vid generationsväxling genom att sänka skillnaden mellan det överlätta företagens tillgångar och skulder till 30 procent av det på substansvärdet baserade värdet. I Tyskland värderas företagens samt jord- och skogsbruksföretagarnas egendom till 60 procent i samband med generationsväxling. Utom den sänkta värderingen, tillämpas i Tyskland skattelättnad vid generationsväxling också genom en bestämmelse att den del av egendomen som uppgår till ett visst belopp i euro är skattefri.

1.3. Bedömning av nuläget

Genom de nuvarande skattelättnadsbestämmelserna i Finlands lag om skatt på arv och gåva för generationsväxlingar i fråga om företag och gårdsbruk strävar man till att för-

hindra att kontinuiteten vid jordbruk och annan företagsverksamhet äventyras i de fall då sådan egendom som arv eller gåva övergår till en arvinge eller gåvotagare som fortsätter verksamheten. I praktiken betyder den nuvarande skattelättnadsbestämmelsen att skatten bestäms på basen av egendomens beskattningsvärde och inte på basen av dess gängse värde. Dessa bestämmelser trädde i kraft år 1979 då beskattningsvärdena på fastigheter och aktier i allmänhet var avsevärt mycket lägre än deras gängse värden.

Bestämmelserna om värdering av aktier i förmögenhetsskattelagen ändrades år 1995 så att man avstod från att beakta avkastningsvärdet vid beräkningen av beskattningsvärdet. Tidigare kunde beaktandet av avkastningsvärdet, som baserade sig på företagets resultat, minska aktiernas beskattningsvärde. Också avskrivningsprocenten, som var större än för närvarande, och undervärderingen av omsättningstillgångarna bidrog för sin del till ett lägre beskattningsvärde för aktier. Ändringen hade dock olika inverkan på olika slag av företag. Aktiernas beskattningsvärde steg i allmänhet i sådana företag där nettotillgångarnas värde var högt. Däremot sjönk beskattningsvärdet på sådana företag vilkas värde huvudsakligen grundade sig på deras avkastning. Sådana företag är t.ex. så kallade idéföretag. Man kan bedöma att beskattningsvärdet på aktier i genomsnitt har stigit, men statistiska uppgifter om detta finns inte att tillgå. Beskattningsvärdet avviker också nuförtiden från det gängse värdet i synnerhet i sådana fall då immateriella tillgångar, som inte framgår av balansräkningen, påverkar företagets gängse värde.

Näringslivets organisationer anser att företagets förmögenhetsskattevärdet var betydligt lägre än det gängse värdet då de nuvarande bestämmelserna infördes. Enligt organisationernas uppfattning har tillgångarnas beskattningsvärde efter skattelättnadsbestämmelsens ikraftträdande närmast sig det gängse värdet i så stor utsträckning att skattelättnadens betydelse har minskat. I organisationernas ställningstaganden har man framhållit betydelsen av att beskattningsvärdena minskas.

I den allmänna motiveringen till finansutskottets betänkande (FiUB 37/2000 rd) om regeringens proposition med förslag till lag

om ändring av 57 § lagen om skatt på arv och gåva (RP 104/2000 rd) konstateras bl.a. att alltsedan 1990-talet har aktiernas beskattningsvärde bestämts uteslutande utifrån deras matematiska värde och därmed har beskattningsvärdet stigit avsevärt. Utskottet menade att familjeföretagen nu bör få tillbaka den skattelättnad vid generationsväxling som det var meningen att de skulle få när den gällande lagen stiftades. I sitt svar till regeringens ovannämnda proposition godkände riksdagen ett uttalande där den förutsatte att regeringen låter utreda möjligheterna att se över lagen om skatt på arv och gåva till behövliga delar så att generationsväxlingar fortfarande kan främjas i enlighet med regeringsprogrammet. Dessutom har riksdagen i sitt svar till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 7 kap. ärvdabalken (RSV 111/2002 rd) godkänt ett uttalande där riksdagen upprepade finansutskottets tidigare ställningstagande och förutsatte att lagen om skatt på arv och gåva ändras så att reglerna för värdering av företag och gårdsbruksegenhet vid arvsbeskattningen utformas så att värderingen motsvarar nivån före 1993.

I den slutrapport som den 31 mars 2003 avgavs av sysselsättningsgruppen under ledning av statssekreterare Raimo Sailas (Statsrådets kanslis publikationsserie 5/2003) framhölls att det för att trygga arbetsplatserna är motiverat att reformera skattelättnadsbestämmelserna vid debitering av arvs- och gåvoskatt i riktning mot en lättnad av beskattningen. Arbetsgruppen ansåg dock att man samtidigt skall garantera att skattestödet endast gäller egentliga företagstillgångar och inte t.ex. egendom av investeringsnatur.

1.4. De föreslagna ändringarna

Enligt statsminister Vanhanens regeringsprogram utgörs ett element inom justeringen av företags- och kapitalbeskattningen av sänkningar av beskattningsvärdena för att främja generationsväxling i fråga om familjeföretag och gårdsbruk. Enligt regeringens ställningstagande den 13 november 2003 om en reform av företags- och kapitalinkomstbeskattningen skall bestämmelsen i 55 § lagen om skatt på arv och gåva om skattelättnad för generationsväxling ändras så att företagens

förmögenhet värderas till 40 procent av förmögenhetens beskattningsvärde.

Genom den föreslagna ändringen skall beloppet av skattelättnaden ökas vid generationsväxling av gårdsbruk och företag. Lättnaden beviljas för närvarande i form av en lättnad vid debiteringen. Det föreslås att lagrummets struktur skall förbli oförändrad.

Det föreslås att 55 § 2 mom. lagen om skatt på arv och gåva skall ändras så att beloppet av den skatt som lämnas odebiterad skall beräknas genom att jämföra den skatt som skall uppbäras enligt tillgångarnas gängse värde med den skatt som utgår för arvet eller gåvan, om denna värderas till 40 procent av det belopp som erhålls enligt grunderna för förmögenhetsbeskattningen. Enligt den föreslagna bestämmelsen minskar det jämförelsevärde som ligger till grund för skattelättnaden från det nuvarande fulla beskattningsvärdet till 40 procent av detta.

Enligt den nuvarande skattelättnadsbestämmelsen i lagen om skatt på arv och gåva, som baserar sig på fullt förmögenhetsskattvärde, värderas tillgångarna och skulderna på motsvarande sätt. Den föreslagna övergången till en värderingsgrund på 40 procent vid värdering av tillgångarna innebär också att de skulder som gäller dessa tillgångar skall värderas till detta belopp. Enligt förslaget värderas de gårdsbrukets tillgångar som omfattas av skattelättnaden, och de skulder som hänför sig till dem, till 40 procent av beloppet enligt de grunder som iakttagits vid förmögenhetsbeskattningen. När det gäller andra företag än gårdsbruk tillämpas värderingsgrunden på 40 procent på företagsförmögenheten, dvs. skillnaden mellan företagsverksamhetens tillgångar och skulder. Avsikten är att lagändringen inte skall ändra på det nuvarande rättsläget i fråga om en bedömning av huruvida ett gårdsbruks eller ett företags förmögenhet omfattas av skattelättnaden.

2. Propositionens verkningar

Skattelättnadsbestämmelsen för generationsväxling i lagen om skatt på arv och gåva har uppskattningsvis tillämpats på något under två tusen fall i året. Lättnadsbestämmelsen har tillämpats på generationsväxling av gårdsbruk mera allmänt än på generations-

växling av andra företag. Överlåtelser av gårdsbruk sker rätt ofta genom att använda köp av gåvonatur, varvid gåvoskatt inte debiteras, om vederlaget överstiger 50 procent av det gånge värdet. Vid generationsväxlingar som genomförts generationsväxlingen av andra företag än gårdsbruk som genomförts under livstid har skattelättnadsbestämmelsen i lagen om skatt på arv och gåva förhållandevis sällan utnyttjats. Dessa överlåtelser har i praktiken ofta genomförts enligt bestämmelserna om skattefri försäljningsvinst.

Enligt en mycket grov bedömning uppgår skattelättnadernas nuvarande belopp till cirka 10 procent av det redovisade beloppet av arvs- och gåvoskatt. Man kan beräkna att skattelättnaden under åren 2001—2003 i genomsnitt har uppgått till något över 40 miljoner euro i året. Det finns inga statistikuppgifter om skattefria överlåtelsevinster enligt inkomstskattelagen eftersom statistik inte förs över sådana överlåtelser.

Antalet generationsväxlingar kommer att öka inom den närmaste framtiden. Enligt olika uppskattningar kommer 50 000 – 70 000 företag att ha behov av generationsväxling inom de närmaste åren. Vederlagsfria överlåtelser kommer sannolikt att bli betydligt allmänna, om de föreslagna ändringarna genomförs. Skattelättnadens belopp kommer därför att öka avsevärt. Denna ökning ger dock inte en fullständig bild av ändringens ekonomiska verkningar eftersom ändringen innebär att tyngdpunkten flyttas från skattefria försäljningsvinster till att tillämpa skattelättnadsbestämmelsen i lagen om skatt på arv

och gåva. Uppskattningsvis medför propositionen en minskning av skatteinkomsterna på 25 miljoner euro per år.

3. Ärendets beredning

Propositionen har beretts som tjänstearbete inom finansministeriet. Remissutlåtanden om propositionen har begärts av handels- och industriministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Skattestyrelsen, Handels Centralförbund, Centralhandelskammaren, Bokföringsbyråernas Förbund rf, Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbund, Familjeföretagens Förbund rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Företagarna i Finland rf, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund och Skattebetalarnas Centralförbund rf.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Den föreslås bli tillämpad på de generationsväxlingar där skattskyldigheten har inträtt efter lagens ikraftträdande. På begäran av den skattskyldige skall lagen tillämpas också i de generationsväxlingar då skattskyldigheten har inträtt under år 2004 före lagens ikraftträdande.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***Lag****om ändring av 55 § lagen om skatt på arv och gåva**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 12 juli 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 55 § 2 mom., sådant
det lyder i lag 909/2001, som följer:

55 §

För beräkning av den del av skatten som
skall lämnas odebiterad avdras från skatt som
påförts enligt denna lag den skatt som för
arvsandelen eller gåvan borde påföras, om
gårdsbruksenhetens jordbruksjord, skog,
byggnader, konstruktioner, maskiner, red-
skap och anordningar samt skulder som hän-
för sig till dem, ävensom till ett annat företag
än en gårdsbruksenhet hörande företagsför-
mogenhet skulle värderas till ett belopp som
motsvarar 40 procent av beloppet enligt de
grunder som iakttagits vid den förmögen-
hetsbeskattningsverkställelse under året

före skattskyldighetens inträde. Den ovan av-
sedda skillnaden eller, om den är större än
den del av den i 1 mom. 3 punkten avsedda
arvs- och gåvoskatten som överstiger 850
euro, det sistnämnda beloppet, debiteras inte.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagen tillämpas på de generationsväxlingar
där skattskyldigheten har inträtt efter lagens
ikraftträdande.

På begäran av den skattskyldige skall lagen
tillämpas också i de generationsväxlingar då
skattskyldigheten har inträtt under år 2004
före lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 7 maj 2004

Republikens President**TARJA HALONEN**Finansminister *Antti Kalliomäki*

*Bilaga
Parallelltexter*

Lag

om ändring av 55 § lagen om skatt på arv och gåva

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 12 juli 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 55 § 2 mom., sådant
det lyder i lag 909/2001, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

55 §

För beräkning av den del av skatten som skall lämnas odebiterad avdras från skatt som påförts enligt denna lag den skatt som för arvsandelen eller gåvan borde påföras, om gårdsbruksenhets jordbruksjord, skog, byggnader, konstruktioner, maskiner, redskap och anordningar ävensom till ett annat företag än en gårdsbruksenhet hörande tillgångar skulle värderas enligt de grunder som iakttagits vid den förmögenhetsbeskattning som verkställdes under året före skattskyldighetens inträde. Den sålunda erhållna skillnaden eller, om den är större än den del av den i 1 mom. 3 punkten avsedda arvs- eller gåvoskatten som överstiger 850 euro, det sistnämnda beloppet, debiteras inte.

För beräkning av den del av skatten som skall lämnas odebiterad avdras från skatt som påförts enligt denna lag den skatt som för arvsandelen eller gåvan borde påföras, om gårdsbruksenhets jordbruksjord, skog, byggnader, konstruktioner, maskiner, redskap och anordningar *samt skulder som hänför sig till dem*, ävensom till ett annat företag än en gårdsbruksenhet hörande *företagsförmögenhet* skulle värderas *till ett belopp som motsvarar 40 procent av beloppet* enligt de grunder som iakttagits vid den förmögenhetsbeskattning som verkställdes under året före skattskyldighetens inträde. Den *ovan avsedda* skillnaden eller, om den är större än den del av den i 1 mom. 3 punkten avsedda arvs- *och* gåvoskatten som överstiger 850 euro, det sistnämnda beloppet, debiteras inte.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagen tillämpas på de generationsväxlingar
där skattskyldigheten har inträtt efter lagens
ikraftträdande.*

*På begäran av den skattskyldige skall la-
gen tillämpas också i de generationsväx-
lingar då skattskyldigheten har inträtt under
år 2004 före lagens ikraftträdande.*
